

КОШТОВНІСТЬ У СПОРИШІ

“Невидимий магніт тягне нас у єдине місце на Землі. Туди, де ми народилися. І що дивно: чим більше нам років, тим сильніше відчуваємо дію цього магніту,” – ці рядки я написала до прочитання вірша “Патріотизм” Анатолія Загравенка — поета, члена Національної спілки письменників України, патріота, журналіста, який більше двох десятиліть очолює колектив міської газети “Знам'янські вісті”, здобував перемоги в журналістських конкурсах, а нині опікується ще й неприбутковою громадською організацією, мета якої – утвердження в Україні повноцінного громадянського суспільства. Цими днями А.Загравенку виповнюється 70.

Як у дзеркалі рідного ставу, бачу в поезії Анатолія Романовича те, що й мені болить:

“Священна в неподільності Земля,
але чому ж тоді тобі, людино,
з усіх миліша та її частина,
де ти на світ з'явилась немовлям?
Бо чи в крові незламний магнетизм,
чи то в хресті на предківській могилі,
що тільки ці тобі яруги милі
і повнять змістом твій патріотизм?..
Дай, Боже, нам ніколи не забуть
в урочу мить, у всенародні тризни,
що ми ніщо на світі без Вітчизни,
а їй без нас немає сенсу бути.”

Йому передались у спадок лише козацькі вільні гени. Він народився в Новоархангельську, на землі, яка зберігає сліди зимівників колишнього Дикого поля. А річку його дитинства, яка набралась блакиті у неба, Синюху перетинав прадавній Чорний шлях. Про що повідали йому, хлопченяті, що босоніж бігало стежками в полинових нетрях, рідні виднокола? О, ті стежки зростили й пам'ятали і Василя Козаченка, і Євгена Маланюка...

Сенс життя для А.Загравенка – служити українській вічності, щоб українці знали свою історію, її героїчні й трагічні сторінки, щоб на рідній землі говорили рідною мовою: “Без мови цілий світ для мене – Колима” (“Україні”). Переважна більшість віршів його поетичних збірок – про Україну, починаючи зі збірки-ластівки “Іскрини дощу”(1990). Це “Спадок”(1997), “Дике поле”(1998), “Меди полинові”(1999), “Доля” (2000), “Сповідь”(2001), “Часослов” (2002). Поет і до сьогодні залишається вірним обраній темі. Чи це вона його обрала... Як колись обрала Олега Ольжича, Олену Телігу. Чи не ті ж мотиви жертвовності звучать у рядках нашого земляка:

“Сто раз умру в бою за тебе
і стільки ж виграю той бій
під прадідівським синім небом
на ниві отчій золотій” (“Україна і я”).

І по-синівськи невтомно шукає козацький нащадок Куйбіді нові штрихи до портрета неньки України. То розповідає він, як після зруйнування Січі козацтво було змушене служити імперським інтересам Росії. Улани з запорозьким родоводом, звиклі до найтяжчих походів, захищали карту царської сім'ї під Туріном. Вони ж здійснили легендарний перехід через Альпи з О.Суворовим (“Сини України”). Та ніхто й ніде не чув і не знав справжнього імені Батьківщини – матері героїв. Україна-мати мала єдине право – “право на посмертний плач”. Навіть якщо ви чудово знаєте історію України, вас візьме в полон емкий образ:

“І ділили тебе, як пиріг.
Усібіч, ніби ковдру, тягали.
Гвалтував твоїх донь печеніг.
Ляхи з лицарів шкіру здирали.
І корилася ти ворогам,
і, як скеля, була непоборна.
Злотовонно виспівував храм,
монотонно крутилися жорна.” (“Україні”).

Услід за “Собором” О.Гончара захищає свою національну святиню й наш земляк, бо ще й досі не вивелися, на жаль, такі як Володька Лобода. Вірші А.Загравенка – то не спів солов'я, його слово — то зброя, слово – як камінь замашний.

Поет-громадянин невтомно нагадує землякам із короткою пам'яттю, що, “шануючи наш борщ і сало, за кращі визнавши пісні, більш нашу юнь до війська брали” (“Любов катів”). Мабуть, за цю громадянську сміливість поета хтось недолюблював, хтось боявся, хтось замовчував, ніби й немає людини, бо мовчання для поета — це кара, до якої ще царизм вдавався. Пам'ятаєте припис у справі Т.Шевченка “без права писати й малювати”...

Поет там, де його народ. Тому в сьомій збірці поезій “Часослов” народилася сучасна

інтерпретація “На майдані” про тих, хто “Батьківщини не міняють на тепленьку піч”.

Ліричний герой Анатолія Загравенка без вагань віддасть життя, як і герої Крут, “щоб вільній Україні бути, щоб маяв синьо-жовтий стяг” (“Коріння”). Найбільшим щастям для нього є дожити до незалежної України:

“Та навіть думати не міг
вкраїнець про свою Вкраїну.
Хто думав, то колимський сніг
йому стелився по коліна.
Перебрехали, що було.
Зігнули гідність у підкову.
І лиш приречене село
ще звичай берегло і мову” (“Щастя”).

Вмирання мови — то згасання однієї з основних ознак народу. Українська ж історія переписувалася, як нам відомо, вже не раз на догоду можновладцям.

Поетова душа болить за всі набіги і невільницький полон. Але й радіє, бо син Роман продовжує батьківську справу кличем “Слава Україні!”

Сторінка за сторінкою – знана й замовчувана правда про рідний край воскресає в історичних постатях і безіменних земляках, у срібному полиновому стеблі і сонячній ромашці. І як з болючими сльозами назавжди покидав Батьківщину Мазепа, і перші українські емігранти поховали гетьмана за кордоном, і як оббрехали його, вже покійного, вороги – “так гетьмана украли у народу” (“Клейноди”).

Мабуть, і мій предок скакав на карому коні, щоб напитися води Синюхи, мов Господньої роси. Бо якщо цього не було, то чому я теж вві сні бачу безмежжя чорних піль, чому повзу колючою стернею і мрію, “щоб зорі нам світили не з калюж” (“Очищення”). І для мене тополі в ряду, ніби русичів ряд, і п'янить мене дух весняної землі, що, як пташина із вирію, летіла б до рідної грудочки: “Цю стежину в степу відшукав би й незрячий, долетів би сюди й на одному крилі” (“Одкровення”). Долетіти для того, щоб подихом своїм зігрить Вітчизни рани (“Відчуття Батьківщини”). І в вік двадцятий нагадало про себе Дике поле – тепер над Прип'яттю (“Переміщення”).

Життя кожної людини – це частинка історії Всесвіту. І люди, наче зорі, гаснуть... Це й Ганна-осіянна, дівчина неземної краси, яку засудили за неспростовний доказ – у сумці кілька колосків. Із далечі Магадану повернулася не красуня Ганна, а стрижена, беззуба, потворна, бо зі шрамами на обличчі й татуюванням на руці постійно п'яна істота з коханцем-вуркою. А згадалася вона авторові, бо вже в наш час побачив очі й посмішку її, Ганни-осіянки, нині покійної, з телеекрана. Йшов репортаж із конкурсу краси...

Вірш “Вояк УПА” був опублікований 10 років тому. Погодьтеся, що й сьогодні багато хто уникає говорити на цю тему. А Загравенко посмів, бо дошукався правди і прагнув донести її світові. Чи не тому поет, уже будучи у відставці, добровільно склав присягу на вірність Україні?!

І чи не завдяки зусиллям таких, як Загравенко, здійснився давній “Сон” поета, що в світлий день Великодня народ вітає сам Президент держави?!

Незаспокоєність душі – мабуть, джерело енергетичного поля поезії А.Загравенка. За однією деталлю чи нібито побіжним описом місця віддзеркалюється наш час, до болю пізнаваний:

”Щоб не крісла коштовні й порт'єри
й на модерних підставках вазони,
а при вході щоб не охорона
та не царствені пишність і простір,
то відчувся б немов у печері,
в тій, де смокчуться мамонта кості”(“Умовність”).

Так, “світ мав би розумнішати з роками, душевності надбати й доброти”, – відлунює в читачах вірш “Деградація”, і ростуть питання, мов бур'яни на колись чепурних, а сьогодні покинутих дачних ділянках, сільських городах, радгоспних полях.

“Чому росте, немов на дріжджах, скверна,
а в кабінетах владних – глупота?..

Чому в часи минулі і далекі
святинь надбали більше, ніж тепер?..”

О, скільки тих чому! Ми повинні були б стати мудрішими, передати своїм дітям у спадок родючу землю – найкращу в світі! – і квітучі сади, і можливість працювати там, де народився. Чи зашкарублість поглядів одних і компроміси інших посіяли сім'я недовіри в душі молодшого покоління до того, що було святим? Якщо ні, то чому “цигарку палить юна українка і чужоземний гне з плювком матюк”? Яке майбутнє ми можемо запропонувати їй, нашій молоді? Суспільство розчароване. Сподівання відтято. Надія бовваніє, мов міраж... Розчарування в людині, яка була другом, – мабуть, одне з найбільших розчарувань. І в тому ліричний герой А.Загравенка винить не когось – себе:

“Тож за те, що був такий дурний,
ладен сам собі відтяти руку,
що тобі, фальшиво-медяний,
подавати міг її, падлюко” (“Так до серця він мого лип”).

Та ось виринає між життєвого бруду і духовного сміття інша сучасниця – чиста і сонячна, з розкішними косами, вишуканою мовою і неоціненним скарбом душі. І щемить душа, кому дістанеться “ніким не торканий цей цвіт”... Бо чатують на неї, сонячну, і “березневий кіт”, і пан із хама, що став багатим на рекеті і наркоманах, і заморські негідники з їхніми публічними домами, та й московські борделі старшого брата... Чи вбережемо її? Скільки німих діалогів відбулося між поетом і юними паннами, гордовито-непрístupними. Їхню вроду не міг не побачити і сліпий, та чи кожен оцінив душу так філігранно: “Ти й говориш, ніби чиниш згубу, і живеш, мов палиш сигарету”? Дівоча доля юних українок плаче у віршах “Не Роксолана”, “Вивчаюче на мене не дивись”.

І не тільки людина – то Всесвіт. Кожну живу душу, мов язичник, оберігає поет, поставивши на захист слово. Зрубали липу – і враз стало “аж надто порожньо і голо. Птах не зів'є гнізда ніколи в гіллі, що так і не розквітло. Пеньок – мов дошка надмогильна, що лісовик над нею хлипа” (“Липа”). Та яких же треба слів, щоб не робили ми з річок авгієві конюшні, висипаючи сміття і пакетами, і мішками, і причепами? Хіба що іронічних: “Ніяк не знайде пляшки голова, щоб відрядити з трактором Геракла”. А річки гниють... Це наш дарунок дітям і онукам? Невже ми допустимо перетворити “зелену браму у могильну яму” (“Авгієві конюшні”)?

Все починається з малого. І якщо кожен із нас дістане із калюжі непотріб, то калюжа перестане бути калюжою, перетворившись у казкове озерце, у якому відбивається небо,

“І стане світ, як на початку,
безпечним, чистим і безгрішним,
що вмить злетяться янголятка
у ній пополоскати ніжки” (“Калюжа”).

Читаєш поезії Анатолія Загравенка і ловиш себе на думці, що поет і його ліричний герой зрослися, як вишневий садок – з Україною, як полин – із степом, як любов – із ненавистю.

Свої вірші поет назвав коштовністю в спориші, бо творчість адресував тим, хто знає справжню вартість. Чи то шукачі скарбів перевелися, чи тема патріотизму має духмяність для справжніх гурманів, але, на жаль, у кількох збірках, які я переглянула в обласній бібліотеці для юнацтва, не було жодного запису читацького номера...

Антоніна Царук